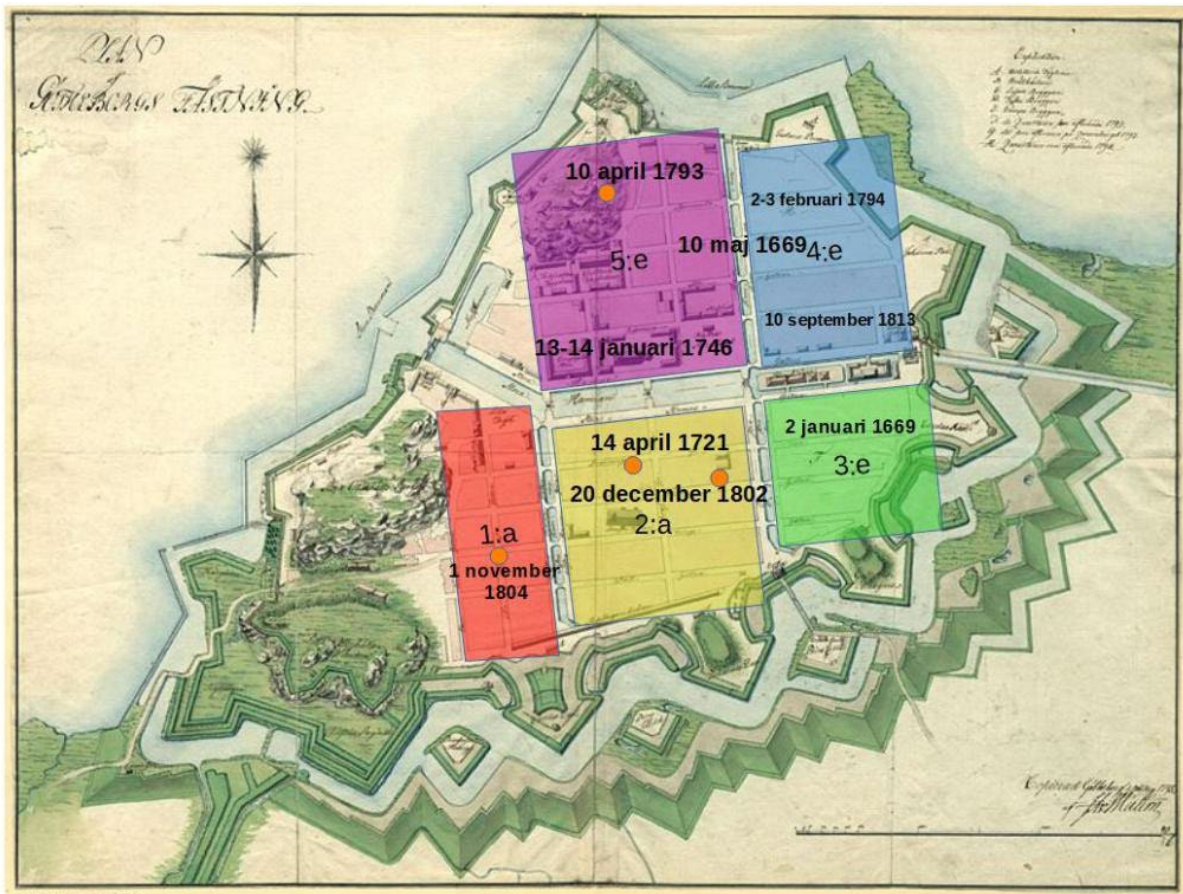

Stadsbränder i Göteborg

Juni 2021

Göteborg har under sin 400-åriga historia drabbats av flera förödande stadsbränder, som ödelagt hela kvarter. På kartan, som visar staden år 1795, har de största bränderna och stadens fem kvarter markerats. Karta: J A v Matérn (Copy), Public domain, via Wikimedia Commons

Göteborgs brandförsvar var Sveriges första [brandförsvar](#) och inrättades 1639. Genom åren utfärdades flera brandordningar för att skydda staden och dess invånare mot eldsvådor. Stadens bebyggelse bestod till största delen av trähus, och trots påbud om att ny bebyggelse skulle uppföras i sten, blev så inte alltid fallet på grund av penningbrist.

Staden har drabbats av flera förödande stadsbränder, som ödelade hela kvarter, vilket på den tiden avsåg större områden än dagens kvarter och staden var indelad i fem kvarter (se kartan ovan).

Brandordningar

1639 års brandordning

[Göteborg](#) fick Sveriges första^[1] brandordning den 5 juli 1639 i 20 punkter genom presidenten Peder Eriksson Rosensköld, där staden indelades i fyra fjärdingar om sju [rotar](#), som vardera hade en brandmästare som chef samt sju assistenter och rotmästare. De första brandmästarna var vinhandlaren Adolf Tack, brännvinsbrännaren Johan Wellemsson, Udde Larsson och

köpmannen Jakob Merser. Varje borgare hade skyldighet att vid sin fastighet ”hålla nödiga brandredskap, nämligen 1 stege lika lång som husets höjd, 1 brandhake 12 alnar lång, 1 yxa, 2 läderämbar, 1 fylld vattentunna natt och dag stående vid porten.” Brandsyn skulle utföras fyra gånger per år av två av byggnadskollegiets medlemmar. Förbud mot ”elds hållande under viss del af dygnet i smedja och verkstad, mot vissa eldfarliga upplag, mot försäljning af vin och öl utom och inom hus efter klockan nio om aftonen, mot bruket af ljus och lykta, kol- och flameld i vissa byggnader, mot bestrykning af hus med beck och tjära samt deras torftäckning vid Stora och Lilla hamnen, mot elds upptändande på skepp inom stadens bom nattetid.” Även tornväktare tillsattes.^[2]

Från 1660 var det Stadsfiskalen, en då nyinrättad tjänst, som skulle övervaka att ”brandtjänsten icke försumrades”. Trång trähusbebyggelse, bristfällig utrustning, dåliga brandväktare som många gånger larmade falskt, samt en allmänt dålig övervakning gav Göteborg ett rykte om att vara den stad i landet som mest drabbades av förödande eldsvådor.

1665 års brandordning

År 1665 infördes en ny brandordning, som gällde 4 brandmästare och 24 assistenter och samtidigt en förordning av byggnadskollegiet, att de kringspredda brandredskapen skulle uppsamlas i särskilda, under brandmästarens uppsikt stående förvaringsställen. Dessutom beslöts att vakar i isen skulle hållas öppna vintertid. En skorstensfejare (”sotegubbe” i protokollet) fick staden först år 1666, då Hans Kraman från Hamburg anlände.^[3] Eftersom det inte fanns någon poliskår i Göteborg de tidigaste åren, övervakades lugn och säkerhet av stads- och brandvakter. Det var [indelta](#) soldater ur [Älvsborgs regemente](#) som bildade stadsvakten och en borgarebeväpning som skötte brandvakten. År 1703 upplät magistraten var sitt rum åt dessa vid [Gustav Adolfs torg](#).

Stadens myndigheter såg allvarligt på brister i brandskyddet, exempelvis från 1670: ”Efter skorstenar under tiden råka uti bran. av orsak, att ägarna icke vilja låta dem sota, och staden därav en olycka /den Gud dock avvände/ kan hända. Fördenskuld är resolverat att när någon skorsten av sot i brand råkar, skall den motvillige, fast än ingen skada där av någonstädes i staden påkommer, fyrtio marker silvermynt bota, för det han skorstenen icke haver låtit sota.” Även: ”Denna dag ställte underskulden Nils Andersson skepparen Henrich de Letter för rätten, såsom den der sig hade förbrutit mot stadens brandordning 12:e punkt med sina källarluckors överstrykande med tjära och således till 50 dalers silvermynt böter förfallen. Varemot han, de Letter förebar sig av ovetenhet peccerat och bads för varför han och denna gången blev förskont och om correction förmanant.”^[4]

1748 års brandordning

Regeringen befallde den 14 januari 1748 att tomterna i den genom 1746 års brand nedbrända stadsdelen skulle bebyggas med stenhus, samt att holländskt murtegel fick införas tullfritt. Men på grund av penningbrist blev detta inte aktuellt förrän [Gustaf III](#) genom [resolution](#) av den 18 maj 1772 tillät [korsvirkeshus](#), ”men att för framtiden detta medgivande ej finge lända till [prejudikat](#).”^[5]

Den 22 september 1748 antogs en ny brandordning, där natttjänsten övertogs av en särskild vaktkår à 50-60 personer,^[6] som därmed befriade borgerskapet från denna syssla. Det var den nyblivne rådmannen, sedermera borgmästaren i Göteborg, [Daniel Pettersson](#), som fick i uppdrag att utarbeta en ny brandordning för staden — den då gällande var över 100 år.^[7] Vaktkåren skulle

– mellan klockan tio på aftonen och tills [revelj](#) blåstes på morgonen – med två man patrullera inom varje kvarter, och alltid följas åt. Som utrustning hade brandvakten en yxa och ett läderämbar samt en lykta och på varje helt timslag skulle han långsamt ropa: *Från eld och brand, från fiendens hand, Beware Gud vår stad och land* – samt ange klockslag.

Den patrullerande brandvakten skulle då eld utbröt varna med sin skramla, och grannarna varandra med höga rop. Tornväktaren skulle larma med stora larmklockan och utanför högvakten vid Stora Torget (nuvarande Gustav Adolfs Torg) samt vid Bastionen intill Stora Bommen, avlossades skott med två kanoner. Garnisonens trumslagare skulle även tåga genom gator och gränder och trumma på sina larmtrummor. Vid brand i [Masthugget](#) eller [Majorna](#), larmades befolkningen från en kanon vid Stigberget. Tornväktarnas uppgift var att bevaka staden från kyrktornen, där utblicken över bebyggelsen var god. De skulle ringa i sin klocka vid brand, samt sticka ut en flagga från tornet i riktning mot elden. En röd lykta användes nattetid.^[8]

Brandredskap för gårdsägare skulle bestå av: Två läderkar, stege och båtshake, två ”eldyxor” tre ”wattugrytare” samt några lökvastar som bundits på en stång för att stänka vatten på elden. Det förordnades även ”att de som Gud med större förmögenhet wälsignat hafwer, såsom ock Bryggare, Bagare och sådana som bruka stark eldning”, skulle vara försedda med vattenhandsprutor, och ”de som förmögnare äro”, med stora [brandsegel](#).

Brandhuset, skulle vara beläget mitt i staden, och inrymma ”erforderliga redskap”, såsom: Sex vattensprutor, sexton brandsprutor, fjorton vattenkar, etthundra brandyxor, tvåhundra läderkar, med flera inventarier.^[9]

En författning om att inga trähus vidare skulle få byggas i staden kom 1792, och en del avbrända kvarter blev genomskurna av gator för att minska eldfaran.^[5]

Stadsbränder

Kvarteret Kommerserådet ligger i vad som tidigare benämndes 2:a kvarteret, vilket omfattade området mellan Västra Hamngatan – Södra Hamngatan – Östra Hamngatan och murarna mot vallgraven. Det ödelades i stadsbränderna 1721 och 1802. Foto: Mattias Blomgren, CC BY-SA 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>, via Wikimedia Commons

Januari 1669

Natten mot 2 januari eldhärjades hela 3:e kvarteret, som begränsas av [Norra-](#) och [Östra Hamngatorna](#), Nygatorna samt [Drottningtorget](#). Ett sextiototal (cirka 1/12 av stadens hus) hus lades i aska, däribland flera av stadens förnämsta köpmanshus. Branden bröt ut i rådmann Paul Rockes hus, där en [brandvägg](#) blivit överhettad.

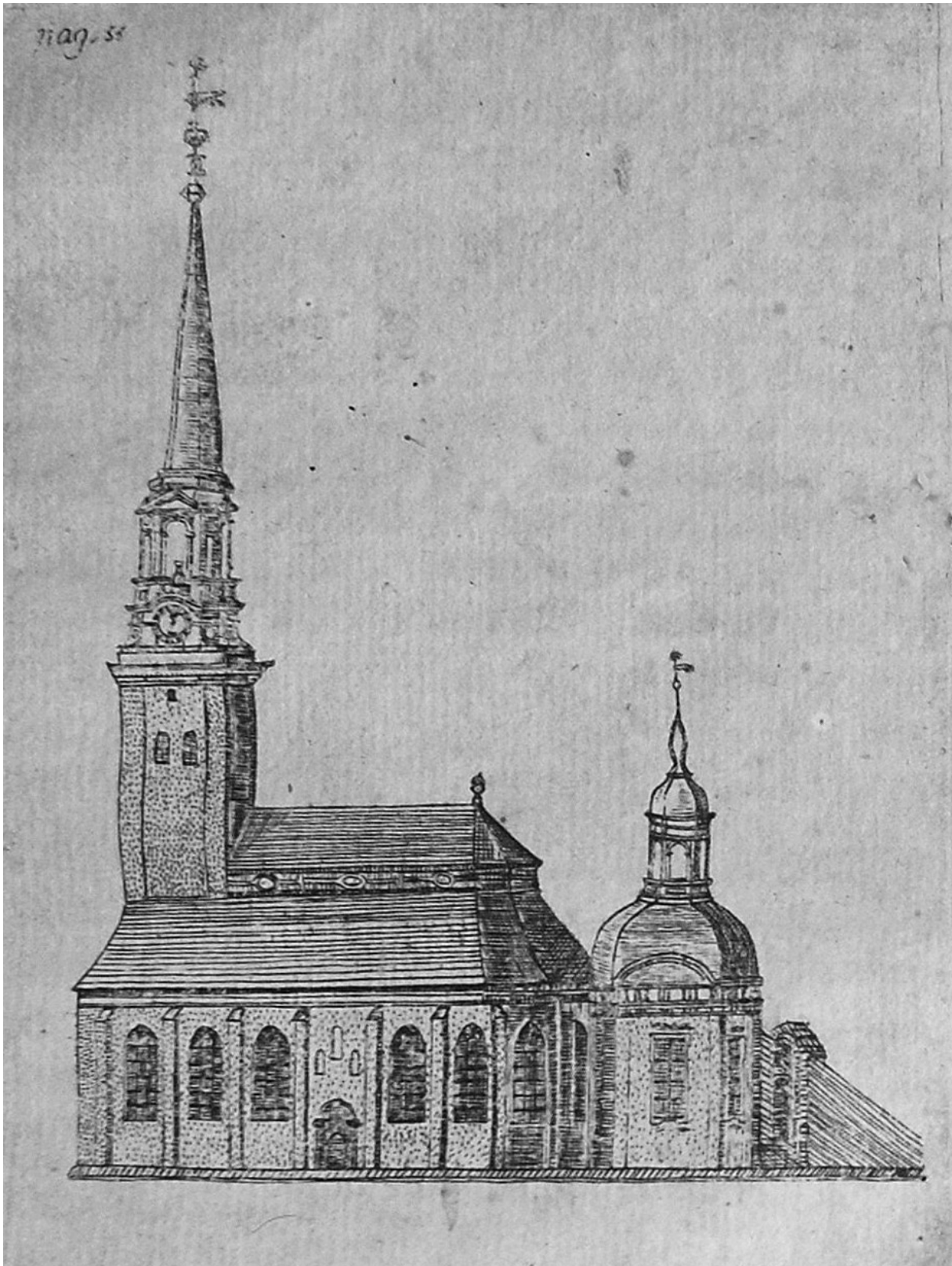
Maj 1669

10 maj. Vid 16-tiden startade denna eldsvåda, som upphörde först vid 6-tiden morgonen därpå. Då hade mer än halva staden ödelagts i 4:e och 5:e kvarteren (nuvarande stadsdelen [Nordstaden](#)). I ett brev till kungen samma månad beskriver stadens "Burg-Greffue, Presidenter och Råd", *hurnledes een gräseligh och häfftig wårdheld ähr här i stadhen nu andre gången dheth åhret, dhen sidstledne 10 Majj upkommen, huilken haffuer 241 huus, föruthan Tyska kyrkan, rådhuset och tullhuset i stor hast lagdt i aska och satt många Eders Kongl. Maj:tz underdånigste undersåter uthi störste jëmmer och elendighet. Samme eldh war så häfftig och aff starck storm undersatt, att han genom ingen menniskligh macht och hielp kunne affwäries, uthan synes wara ett syndastraff aff Gudh Alzmächtigh uttgånget, huarigenom dhenne stadhen och dhes inwånare nu icke annat synes förestå åhn een oundwijkligh undergång.* Förlusterna var; [rådhuset](#) och en stor del av stadens arkiv (det återstående försvann vid en brand i rådhusets kansli, natten mellan 19 och 20 februari 1690), den år 1648 invigda [Tyska kyrkan](#), mynthuset,

våghuset, pack- och tullhusen, Biskopsgården, två stora och fem mindre broar. Totalt 241 byggnader, däribland de förnämsta stenhusen (av vilka endast 1/4 därefter stod kvar). Efter den stora eldsvådan måste borgerskapet erlägga "prästgårdspenningar" samt skatta för reparation av [Domkyrkans](#) klocka och urverk. Samma år utgick även fastighetsskatt till avlöning för skorstensfejare, och år 1670 utgick en skatt till anskaffande av nya brandredskap.^[35]

April 1721

14 april. Vid 23-tiden började en brand hos borgare Fredrik Ludvig ("utur en borgares backhus på Drottninge- eller eljest kallat Holländaregatan"). Under 15 till 16 timmar härjade elden hela 2:a kvarteret, området mellan Östra- Södra- och [Västra Hamngatorna](#) ("Sydstaden" mellan östra- och västra hamnarna). [Domkyrkan](#) och [gymnasiet](#) skadades svårt av lågorna, samt cirka 213 andra byggnader. Dessa hus var enligt landshövdingen "de bästa i staden". Även Kommendantshuset, stadens båda apotek och reparebanan blev helt eller delvis nedbrända.

Tyska kyrkan omkring år 1730 så som den såg ut före branden 1746. Bild: Eric Cederbourg, Public domain, via Wikimedia Commons

Januari 1746

Natten mellan 13 och 14 januari ödelades 196 hus på 212 bebyggda tomter i 5:e kvarteret (Nordstaden) samt den nybyggda Tyska kyrkan, kommandants-, nederlags- och barnhusen och

Corps de gardet. Branden hade startat vid ett nytt hus som tillhörde gördelmakare Kristian Oberländer vid mitten av [Sillgatan](#), mitt emot den gamla tyggårdssmedjan. Oberländers hustru och piga hade varit sysselsatta med att ”nösta” veckor till talgljus fram till kvart över 11 på kvällen. Elden upptäcktes av Oberländer klockan 1 på natten, då det brann kraftigt i ett uthus på gården. Paret Oberländer friades efteråt för att ha handskats ovarsamt med elden. Oberländer försökte omedelbart släcka branden, medan hustrun alarmerade brandvakten på Tyggården samt alla grannar i området. Men en stark västlig vind rådde, och elden hade redan hunnit sprida sig i sådan omfattning att den inte gick att hejda. Kvarteren mellan Sillgatan och Stora torget (Gustaf Adolfs torg) samt mellan Sillgatan och Köpmansgatan var snart ödelagda. Över Köpmansgatan till Tyska kyrkan spred sig nu elden, som tillsammans med kommandantshuset lades i aska. Rådhuset lyckades man rädda. I väster spred sig branden ända ner till Masthamnen, mittemot nuvarande Skeppsbroplatsen, och i öster till hamnkanalen. För att förhindra att elden spred sig till andra sidan kanalen, beskriver magistraten att det ”— gjordes alla upptänkliga anstalter med sprutor, brandsegel och annat redskap att hindra detta, vilket även lyckades, ehuru visserligen åtskilliga här belägna hus genom gnistor och bränder så i tavrännor som i andra delar antändes.” I norr nådde elden ända till foten av Kvarnberget, men själva väderkvarnen och fortifikationens materialhus lyckades man rädda, jämte kruthuset som tillhörde bastionen Sanct Ericus. Därigenom räddades inte bara Kronhuset utan man förebyggde en explosionskatastrof, med förödande konsekvenser.

Stadsarkitekten [Bengt Wilhelm Carlberg](#) såg branden från sin bostad på [Kärralund](#), men kunde inte komma in i stan, eftersom stadsportarna var stängda för natten. Först klockan 10 dagen därpå kom han in och kunde konstatera att ”— att allt stod i full brand och att elden var så avancerad, att fast ingen räddning syntes mera för denna del av nordstaden.” Carlbergs personal i Tyggården lyckades rädda kronans dokument och räkenskaper, alla redskap ur smedjan och ett stort antal instrument ur det nya instrumentalhuset på Tyggårdstomten. Båda dessa byggnader brann ner, samt vakthuset och en materialbod, uppförd av korsvirke och bräder. Fram till klockan 4 på morgonen den 15 januari bekämpades elden under Carlbergs ledning, vilken hade hejdats ”uti en smal gränd,” och den fick ”sålunda ej komma varken till kruthuset, väderkvarnen eller de många på det höga [Kvarnberget](#) belägna hus och gårdar.” Major Cederstråle vittnade om att brandredskapen snart blev odugliga. Corps de Garde på torget jämte det materialhuset bredvid kunde inte räddas. En bidragande och olycklig omständighet, var enligt majoren att ”— det från kl. 2 på natten till 10 på morgonen i ständigt arbete och till största delen utmattade manskapet måste tillåtas taga sig en stunds förfriskning, vartill jämväl kom att många som bodde vid Tyggården och på den trakt, där det brände, måste gå hem och rädda sina munderingspersedlar.” Brandredskapen var vid tiden mycket primitiva, och då brandmästaren Appelberg vittnade inför kämnärsrätten beskrev han hur brandsprutorna var smorda och försedda med tillräckliga slangar om 50 fots längd, men hur de under släckningsarbetet skadades i händerna på ovan folk. Dessutom var vattentillförselns otillräcklig, och brandsprutorna kunde ibland fyllas med så smutsigt vatten att trycket blev dåligt. Han beskriver yttrelikare att ”den i Jönköping tillverkade sprutan nr 3 med en slang av 50 alnars längd hade vid [Köpmansgatan](#) ej med sitt vatten räckt högre än till halva husväggen.” Men han hade testat sprutorna tidigare på stadens tyggård, och då hade de fungerat till belåtenhet. Han skylldes främst på att ”— betjäningen dels varit för liten, dels alldeles felat, eller ock hade sådana personer biträtt som ej förstått att pumpa eller hantera sprutorna.” Denna brand innebar att staden nu på allvar bestämde sig för att vara bättre förberedd på brandfaran. För stadens räkning uppfördes vid [Stora torget](#) en ny Corps de Garde, ett brandhus samt tyg- och materialhus. Först när brandstationen vid [Heden](#) stod klar, flyttade brandmännen från brandstationen vid Gustaf Adolfs torg. 1746 års brand var kanske den som

fick störst betydelse för stadens framtida brandförsvar. Bland mycket annat tillsattes en fast avlönad brandvakt. Brandvaktsmanskaper förlades till Corps de Garde, och 12 man sändes skiftesvis ut var timme, sex till nordstaden och sex till stadens södra område. Brandvaktarna gick två och två genom gatorna, och vid varje timslag skulle de långsamt ropa: ”Från eld och brand, från fiendens hand bevara Gud vår stad och land.”^[36] En skröna säger att branden anlades av en fransk värvare, som samma natt tvingades fly landet efter att han i en duell stuckit ner och dödat en svensk officer, son till biskopen [Georg Wallin](#).^[37] ”Kongl. Mayestät, har under et Nådigt medlidande av berörde suppliquo inhämtat, den stora olycka, uti hwilken Staden Götheborg förmedelst den i förledne Januarii månad timade beklaglige Wådelden, skall wara råkad, och hwarigenom ej allenast den Tyska Kyrkan, Commendants-huset, Nederlagshuset, Stadsens Corps de Garde med Material- och Spruthuset, utan och 196 private Gårdar eller 212 bebyggde Tomter ynckeligen blifwit i aska lagde;–” Så inleddes ”Kongl. May:ts Nådige Resolution, uppå Magistratens uti Staden Götheborg, insinuerade underdånige Supplique. Gifwen Stockholm i Råds-Cammaren, den 9 October 1746.” Man säger sig i nåder vara beredd till att ”...denna vackra Stadens återuppbyggande samt de lidande invånarnes hjälp och understöd bidraga allt vad vid då varande Rikets omständigheter åstadkommas kunde.” Hjälpen specificerades i fyra punkter: Först beviljades tre allmänna kollektör över hela landet för den avbrända Tyska kyrkans återuppförande. Den andra punkten avsåg byggandet av sten- och korsvirkehus på de eldhärjade tomterna. Sådana hus skulle inte bara ge staden ”större prydnad, utan även mera säkerhet för eldsvåda i framtiden. Och, som de Inrikes Murtegel, der å orten ej skola wara tillräcklige, och Byggningswärket jämwäl der stigit til et ganska högt pris med mera; så wil Kongl. May:t, härmed i Nåder hafva förundt Götheborgs Stad trenne års Tullfrihet på Utrikes Tegel och Takpannor till de afbrända Husens återuppförande af Steen.” Men de importerade teglen och takpannorna fick endast användas för stadens och kyrkans återuppbyggnad, och inte säljas till annan ort. De återstående punkterna avsåg dels ”hämmande af den stora brist, som nu för tiden skall wara i Göteborg på Spannemål och Victualie-Persedlar,” samt de förluster som eldsvådan orsakat genom uppbrända nederlagsvaror. K. M:t beviljade därför nedsättning av tullen för vissa varuslag till slutet av juni månad 1747 samt befrielse från erläggande av tull på nederlag fördärvat gods.^[38]

April 1793

10 april. Mitt på dagen utbröt en eldsvåda i lavettmakaränkan Rosenlövs arvingars hus i 5:e kvarteret på [Kvarnberget](#) (”Lilla Otterhällan”), och inom 6 timmar blev 65 hus totalförstörda, det vill säga så gott som alla hus – utom tre – på berget. Hela 1 400 människor förlorade sina hem. De flesta var fattiga personer som förlorade sin hem, men även sina torftiga ägodelar. I Götheborgs Tidningar den 12 april lämnades en förteckning över husägarna, folk i mycket små omständigheter. Bland dessa fanns en husar, en avskedad korpral, båtkarlar, hökare, brandvaktskarlar, soldater, drängar, sjötullsbesökare, artillerister, ’en gammal piga,’ flera packhuskarlar, bomslutare som skulle stänga till bommarna för hamninloppen, stadsbetjänter, strumpvävare, ringkarlar, stensättare, tornväktare och murgesäller. Tidningarna tog upp exempel på vad som förlorats: sedel-, och metallmynt, snus- och svampdosor, gång- och sängkläder med mera. Boktryckare Samuel Norberg anhöll ”ödmjukeligen, att resp. prenumeranter af Götheborgs Allehanda och Nyheter icke ogunstigt upptaga, att bemälta tidningar i denna och nästa vecka icke kunna från mitt tryckeri utgivas, alldenstund detsamma genom eldsvådan förleden onsdag blivit helt och hållet rubbat och utan ordning bragt. Den värda Allmänheten, som prenumererat på Quart-Bibeln, varmed mina prässar voro i gång vid olyckans timade, kan också, Gudi lof! vara utan allt oroande bekymmer, alldenstund allt är i gott förvar.”^[39]

Stor insamlingsinsatser gjordes. Från Gävle med 1 000 riksdaler, Uddevalla med drygt 500 riksdaler, bruks societeten i Kristinehamn med 850 riksdaler, garnisonen på [Carlstens fästning](#), inom stiftets pastorat osv. Inom förstäderna [Haga](#), [Masthugget](#), [Gamlestaden](#) och varvs- och Fattighus församlingen samlades 13 371 riksdaler in. Totalt insamlades 21 156 riksdaler in, tillsammans med bröd, ved, hö och fläsk. Att folk var fattiga råder ingen tvivel om, och 14 dagar efter branden annonserades det att ”en Galosche kan mot makens uppvisande återfås i huset nummer 59 vid Kongsgatan.”^[40]

Februari 1794

I 4:e kvarteret mellan [Östra-](#) och [Norra Hamngatan](#) i stadsdelen [Nordstaden](#) kom elden lös natten mellan den 2 och 3 februari i polisgevaldiger Beckmans hus vid [Sillgatan](#) i 7:e roten. Efter 15 timmar hade 87 byggnader på 91 tomter norr om Sillgatan gått förlorade, alla husen vid vallen på [Klädressaregatan](#) och [Spannmålgatan](#) samt hela norra och största delen av södra sidan av [Kronhusgatan](#). Genom att riva ett antal hus i 7:e Roten och 8:e Roten samt ett effektivt utnyttjande av ”eldsläckningsvatten”, räddades flera hus mellan [Kronhuset](#) och Sillgatan. Två av stadens färgerier och alla garverier (utom Björkmans) förstördes. Det övriga bestod endast av små, gamla, tätt sammanbyggda trähus.

Kvarteret Frimuraren byggdes upp efter branden 1802. Foto: Mattias Blomgren [CC BY-SA 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>)], från Wikimedia Commons

December 1802

20 december. Klockan 3 på morgonen började det brinna på tredje våningen i buntmakare Langes trähus vid [Kyrkogatan](#) 42 (alternativt skräddaren B.P. Bergströms trähus) i 2:a kvarteret. Området motsvarade det mellan Östra-, Södra och Västra Hamngatorna samt Vallgraven, och i nitton timmar rasade elden i stadens affärscentrum. Cirka 180 hus och byggnader förstördes, däribland Domkyrkan och frimurarlogen. Hela 2:a kvarteret låg i aska efter tjugo timmar, båda

apoteken och boktryckeriet förutom två stenhus, skolhuset och Arfwidssonska stenhuset i 5:e Roten. Med få undantag var alla trähus, varav många i tre våningar, ”tätt hopstaplade och anstrukne med brännbara oljor.” Cirka 3 000 personer blev husvilla och utöver all egendom och allt [lösöre](#) gick mer än 7 000 tunnor [spannmål](#) förlorade.^[41] Många blev totalt ruinerade, speciellt då brandförsäkringskontoret på grund av de ofta förekommande eldsvådorna inte kunde betala ut mer än 42,5 procent av försäkringsbeloppen. Eldsvådan skildras av en av Brödraskapets medlemmar (utdrag): ”Den 20 kl. 3 på morgonen väcktes stadens invånare ur sin sömn genom trumvirvlar, larmskott och ett långsamt, hemskt slående med påkar mot kanten av klockorna i kyrktornen.–Från Domkyrkotornets stora, kopparklädda kupol, såg man först en svart, sedan med eldsflammar blandad rök virvla upp, tills slutligen det 90 alnar höga tornet störtade samman.–När dess kopparklädda tak rasade ner slog det sönder allt, även gravstenarna, och t.o.m. de dödas kroppar blev helt eller delvis uppgrävda och stank utbredde sig vida omkring.”^[41]

[Göteborgs Morgonpost](#) återger den 5 november 1938 ett samtida referat från branden (något moderniserat språk): ”Då tidningens medarbetare kort efter eldsutbrottet anlände till brandplatsen var hela Kyrkogatan och Drottninggatan redan ett hav av lågor och rök. Och värre blev det! Med skrämmande snabbhet kastade sig lågorna vidare. Hus efter hus började brinna och släckningsmanskapets alla ansträngningar tycktes vara förgäves. I hundratals stodo männen — ibland också kvinnor — i kedja och langade vattenhinkar från kanalerna upp till brandplatsen. Åkarna körde nästan på kapp genom gatorna med sina vattentunnor. Men elden drev efterhand släckningsmanskapet tillbaka och till slut behövdes på många platser icke längre några langningskedjor. Segel hämtades från fartygen i hamnen och breddes ut över taken på de svårast hotade husen. Vatten spolades över och på så sätt ser det ut som om man äntligen lyckats sätta en gräns för eldens härjningar åt detta håll. Under tiden utspelades gripande scener på de kringliggande gatorna, då människorna flydde från sina hus medtagande vad de kunde rädda av bohag och värdesaker. Dyrbara klenoder kastades i meningslös panik ut genom fönstren och krossades mot gatan.”

November 1804

1 november. Drygt 8 000 av stadens fattigaste blev hemlösa, då en ny eldsvåda bröt ut klockan 2 på morgonen i guldsmeden M. Fausts och handelsmannen S. Heymans hus i hörnet av [Kungs-](#) och [Magasinsgatorna](#) i 2:a Roten. Efter 8 timmar var hela 1:a kvarteret och bebyggelsen på Stora Otterhällan nedbränt. Residenset med kansliet, en mindre del av kasernen och [Sahlgrenska sjukhuset](#) räddades. På 203 tomter brann 218 hus upp; bland andra frimurarebarnhuset, domprost- och komministerhusen, kurhuset samt två av kronans magasin. Direkt efter branden uppskattades att endast 296 hus fanns kvar, varav några ännu inte var färdigbyggda eller inredda.

September 1813

10 september^[42]. I 4:e kvarteret i östra Nordstaden (begränsat av Sillgatan, Östra- och Norra Hamngatorna, samt nuvarande Nils Ericsonsgatan), bröt elden ut klockan 07.30 på söndag morgon i skomakare Hallbergs tvåvånings trähus vid [Kronhusgatan](#) i 8:e Roten. På grund av den starka vinden kunde elden inom 9 timmar sluka 4:e kvarterets södra hälft (motsvarande den del som klarade sig vid branden 1794). Omkring 100 trähus brann upp samt allt brännbart i sex stenhus. Ytterligare åtta andra stenhus blev mer eller mindre skadade. Det Santessonska sockerbruket i Brunnsparken skadades svårt i båda sina flyglar. Mellan 15 och 16 000 personer blev hemlösa. Ganska snart efteråt fick Brandkommittén motta 51 292 riksdaler som bistånd till

de drabbade. Enskilda medborgare inom staden och förstäderna, samlade dessutom in över 47 000 riksdaler. I Göteborgs *Allehanda* skildras branden: ”Klockan halv 8 på morgonen utbröt eld under en stark . . . vind i skomakare Hallbergs hus, beläget vid Kronhusgatan, med en sådan häftighet, att en del av denna gata, hela Sill-, Köpmans- och Norra stora hamngatan inom kl. 5 lades i aska. Tre å fyra hus på norra sidan av Sillgatan blevo, fast mer och mindre skadade, bärgade, men allt på södra sidan av Sillgatan intill Stora hamnen blev lågornas rov, kronobageriet endast undantaget. Med möda blev Santessonska sockerbruket räddat, oaktat elden flera gånger tänt tak och fönsterkarmar. Våghuset på gamla järnvågen uppbrändes även. Inalles äro nära 100 trähus avbrända, och allt brännbart på sex stenhusbyggnader samt 8 stenhus blev mer eller mindre skadat. Ännu kan ej så noga bestämmas antalet av de personer, som denna olycka gjort husvilla, men förmodligen utgör det nära en fjärdedel av stadens befolkning.”^[43]

Läs hela artikeln om Göteborgs brandförsvar och stadsbränder i Göteborg på [Wikipedia](#).

Text: Artikeln [Göteborgs brandförsvar](#) på Wikipedia, licensierad enligt [Creative Commons Erkännande-dela-lik 3.0 Unported](#)